

НОВІТНЄ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРО ЛЕМКІВ

Ігор ПИЛИПІВ

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-3443-8361>

доктор історичних наук, професор,

Інститут історії, політології та міжнародних відносин,

ДВНЗ Прикарпатського національного університету

ім. Василя Стефаника,

кафедра історії України та методики викладання,

вул. Шевченка, 57, 70025, м. Івано-Франківськ, Україна,

e-mail: pylypiv@gmail.com

**Любчик І. Лемківщина і лемки у новітній
історії Центрально-Східної Європи:
суспільно-політичний дискурс. Львів:
Інститут українознавства
ім. І. Крип'якевича НАН України,
2021. 386 с.**

Монографія І. Любчика присвячена одному з найколеритніших порубіжних історико-етнографічних регіонів та його мешканцям лемкам, які в умовах сьогодення є дисперсно розселені по всьому світу і в умовах глобалізації перебувають під загрозою втрати етнокультурної самобутності. Лемкознавчі сюжети окресленої проблематики не мали належної оцінки в українському історіографічному просторі.

Монографічна студія Любчика І. — цікаве і ґрунтовне дослідження, яке має теоретичне і практичне значення. Перш за все, робота дає цілісне уявлення про Лемківський регіон і його носіїв в етнополітичному контексті новітньої доби. Підготовка монографії, як бачимо з джерельно-історіографічної бази та наукових розвідок автора, тривала більше десяти років. Сьогодні є очевидним суспільна і наукова затребуваність теми дослідження. Сучасна гуманітаристика заторкує предмет такого дослідження у польській, словацькій і навіть російській історіографіях. Однак українські наративи є доволі обмежені. Наукова спадщина цієї тематики є не просто неоднозначна, а в окремих історіографічних школах позбавлена об'єктивного трактування подій. Із структури дослідження стає зрозумілим, що автор комплексно підходить до розв'язання проблемних завдань теми і уникає односторонніх трактувань. У цьому контексті добрим фундаментом послужив окремих розділ, присвячений методологічним засадам дослідження та конкретизації теоретико-понятійного апарату.

Щодо аналізу змісту дослідження, то варто зауважити, що автор логічно обґрунтував і ретельно розробив його структуру. Необхідно наголосити на єдності побудови та розміщення смислових блоків, розділів і підрозділів, вивіреності як проміжних, так і узагальнювальних висновків, які є достатньо ґрунтовними та вмотивованими, свідчать про комплексний аналіз означеної проблеми.

Наукова робота побудована за проблемно-хронологічним принципом, що дало змогу чіткіше окреслити предметне поле дослідження. У роботі помітними є часті цитування, іноді навіть дуже об'ємні. Однак, зважаючи на специфіку тематики, дозволимо собі визнати це виправданим, що тільки підсилює наукову вивіреність висновків.

Ми погоджуємося з думкою автора, що запропонована тема сьогодні перебуває в контексті політики пам'яті окремих держав. Тому дуже важливим є доволі репрезентативна база джерел, яка включає

архівні фонди як вітчизняної, так і зарубіжної спадщини, пресовий фонд, мемуаристику, матеріали респондентів. Така джерельна основа дослідження дала змогу автору робити аргументовані узагальнення та доходити до власних резюмувань. Важливим є намагання автора використовувати різноманітну історіографічну базу, не обмежуючись, за прикладом польської чи словацької наукових шкіл, тільки власними напрацюваннями.

В авторських узагальненнях дуже актуально звучать слова, що про «український етнопростір, який не був загублений і забутий його автохтонами-лемками, з якого свідомо і насильно їх вигнали, треба постійно пам'ятати і нагадувати не тільки українцям, але й полякам, словакам і росіянам».

Останніми роками на фоні чисельних спроб активізувати боротьбу за прийняття закону про депортованих в Україні актуалізується тематична спрямованість цієї трагічної сторінки. На великій кількості документальних матеріалів автор намагається довести читачеві, що Лемківщина і лемки, перебуваючи в особливому порубіжному регіоні, були в епіцентрі етнополітики різних державно-політичних центрів, що була спрямована на деформування їхньої свідо-

мості. Випливає висновок, що найтрагічнішим етнополітичним експериментом щодо лемків є тотальна їх депортація з етнічних теренів. Внаслідок післявоєнних депортаційних акцій сьогодні етнографічна група лемків втратила свою етнічну територію і в силу глобалізаційних процесів перебуває під загрозою втрати етнокультурної самобутності.

Автор ретельно розглядає чинники, які сприяли формуванню/деформуванню етнічної окремішності лемків. Вважаємо дуже вдалий акцент автора у висновках, що прояви лемківської окремішності в своїй основі не завжди є рівноцінні за змістом. Одна категорія лемків/русинів, яка здебільшого проживає за межами України, свою окремішність намагається бачити в етнічній складовій. Натомість інша частина лемків, яка зосереджена в Україні, причому як в середовищі інтелектуалів, громадських діячів, так і пересічних носіїв, віддає перевагу виразній етнокультурній самобутності.

Загалом дослідницька робота І. Любчика є добрим набутком не тільки української науки, а й загалом історіографічного простору, і задає добрий тон науковій допитливості і продовження подібних студій для молодого покоління в майбутньому.